

Landskap: Skåne
 Härads: Ljödral-Häbo
 Socken: Kvidinge
 Uppteckningsår: 1943

Upptecknat av: H. E. Wilhelmsen
 Adress: Kvidinge
 Berättat av densamma
 Född år 1868 i Brunnby

Uppteckningen rör diverse skroek.

Offra föremål el. pengar, i en gammal dopfunkt,
 mot sjukdomar.

Förvända synen på folk.

Paul Slubb, - djurläkare.

"It ämna bla".

Den döde troddes knuffa en korona i
 dikt.

Oensdal var folle rädda för när det var
 mölt.

Allt vända flickan hjälpte mot oönska malter.

Sjukdomar och bot.

s. 1.

s. 2-3.

s. 4-5.

s. 5.

s. 6.

s. 7-8.

s. 8.

s. 9-11.

36. §. 1.

M. 9907:1

Dopfunten.

Innvic! Kvidinge gamla kyrka, stod i min
barndom, ett stukkar, under en släpkärra.

ingen visste då, euer mindes, att det var en dopfunti.
Men någon aning om ders sakrata betydelse, måste un-
dermedvetet ha legat kvar, hos Bräcklens befolkning.

Det brukades nämligen, bland denna, att man gick dit
och lade ner en gåfva, oftaast en slant, men det kunde
vara en knappnål eller dylikt. Detta för att finna
bot för: finnar, blemmor, leprosa m. fl. andra sorters
utslag. Man måste gå dit en lördagsmorgon före sa-
lens uppgång, och gå dit "lämne", d. v. s. man fick ej
räga ett ord, hvarken på vägen dit eller hem. Vi poj-
kar brukade ofta att läta ner i väntet för att se
hvad der låg, men vågade ej låta upp något, om det
så var en "järestyfvi" (Löring), som ju på den si-
den var ett kapital för en pojke. Takten var den att
vi blifvit varnade härför, emedan vi i så fall, fin-
go den sjukdom som der var sikt bot för. Nåd kyr-
kans nörsättning kom funten in i prestgården som
vätterbo för hästarma. Den blev sedanmera uppmärk-
sammad och finnes nu i Lunds Historiska Museum.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

W. Stihlman

M. 9907:2.

Glimmer. I Hvidinge lefde, mågon gång på slutet af
1700-talet, en man med namnet Glimmer. Han an-
sågs kunna "Givanda syn på folk". Många berättel-
ser om denne hans förmåga var i sving i bland soek-
vens folk, men de flesta ha nu fastit i glömska.
En episod har jag dock hört berättas af min
farfar och vill här återge densamma. En gång sam-
lade Glimmer sina grannar för en uppvisning.
Han skulle nämligen visa dem hur han körp
genom en pump, en sådan brävpump som allmänt
begagnades förr. Mycket rikligt kringde se hur
han körp in i ena ändans borrhål och ut genom
andra ändan. Förvåningen var stor och medigheten
halfe försbräcktes över männen magiska förmå-
ga. Glimmer upprepade kansistycket flera gånger.
Efter en stund kom en gamla gående förbi. Hon
undrade hvad mänen stodo och tittade på. "Jo!" sa-
rades det, "ser du ej att Glimmer kryper genom det
lilla pumphållet?" "Hvad ni e dumma", genmätte hon,
ni ser väl att han kryper utanpå stocken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—
1.

M. 8807:3.

Nu fölta fjelen från deras ögon, så att de även sågo att så var fallet. Himmer besj, förfärligt nog vred och hörde hävningen i väg, med några ord om att hon nog skulle få se hvad han förmådde. Hon hade blott gått en liten bit, då hon hörjade lyfta upp hälarna åt högre och högre. Man frågade varför hon gjorde så. Hon svarade: "Vi måste väl se att här e just må vann". De närvarande skräcklade, men respekten för Himmers mystiska förmåga steg betydligt. Huset der undergåraren båt kallades i min barndom, på 1870:talet, för Himmers. På en karta från 1700:talet, över Skuringe, finns ett jordstykke utmärkt med: "Himmers lycka".

Hypnalm?

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

Paul Slubb. Som liten, sju eller åtta år gammal,
 var jag en gång närvarande då en person hurrad Paul
 Slubb eller Slubben var hurrad till mitt hem, i egenskap
 af djurläkare. Denne man ansågs vara något kunnig att
 bota sjukdommar hos husdjuren. Han sades åföven kunna
 "mar än eda må mongen" d.v.s. men än åtta med munnen,
 uttryckt: uttala besvärligelse efter "trolla". Nu hade far miss-
 lat en ko efter en annan, genom någon lärande sjuk-
 dom, trotsigen T.B.C.. Far hade ej vidare förtroende för
 Slubben, men som han ej visste någon annan råd, fick
 han förtroha huvud denne kunde göra. Gubben kom, liten
 och vissn, med knipslag drag i sitt synliga ansikte.
 Far och Slubben gingo in i köstället och jag följde dem.
 Slubben listade lite på de magra korna, men mest
 här och var i svärda, utan att huvud jag förstod ut-
 tala några besvärjelser, men han sade gång på gång:
 "Ja ja sair va här fälar (-filar). När vi sedan gin-
 go ut om dörren sade han: Ja ja sair va här fälar,
 ja ska sätta en stýke tråd å ded som Frälsarens
 kors va gjordt af" här i skammelen" (dörrtösketen)

5
M. 9907:5.

Far som ej var det minsta välskeptic utbrast då:

"Ja bryr me inte om dina "pråkasysslor", sed du ingen aer rå, so kan du gå må de"., och gubben släckte i väg helt snopen. Med "pråkasysslor" menade allmogen här, all slags hemliga konster. Gubben antilades dock af många, men hans medel och konster ha nu fått sitt i glömska. Han är död för många år sedan. Var bosatt i Fjödinge by.

En annan af liknande typ var Anders Larsson också bosatt i Fjödinge. Om honom saks ej att han kunde "trolla", men vissa konster ansägs han dock kunna bl. annat "stämma blv". En annan lefvarande kvinna Thilda Green omålar att vid 10:års ålder, hade ^{hur} ihållande näbblood. Hennes far gick då till Anders Larsson och bad om hjelp. Denne gick då ut i sill köp för en stund. Kom så in och sa: Nu kan du gå hem för nu e de stämt och så var äfven förlåndet då fadren kom hem. Blodningen kom ej igen så kvinnan trodde ju och fast på kurern. Huru denna bestod vet ingen.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

M. 9907:6.

Denne Anders Larsson var slaktare till yrket, stor och kraftig, rödblä af brännvin och med en vacker bista utseende. Folk betraktade honom med en vis rädsla, fast han aldrig förföljelade någon. När han var död och "läg lik", kom en kvinna en kväll gående förbi hans hus, då midt för detta Anders Larsson kom och "justta" henne i dörret. Hon var själv ju förtyskad derom, fast det var väl så att hon af fasa för huset där den döde läg, gick så nära dörret vid andra sidan att hon förs deri. Namnna kvinnan har för ett par veckor sedan afledit 81 år gammal och har mångfaldiga gånger berättat om när Anders Larsson "justta" henne i gropen. Hon var 3:a 20 år den gången.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

21-2-1943

Skriv endast på denna sida!

W E Wilhelmsson

Oensdal. I Förlinge socken, Södra Åsbo härad, finns en i bermarkerna, djupt ner i kurvad dalgång. Den ligger å hemmanet N:o 6 Lanna ägor. Bygdevägen Ängelholm - Förlinge, löper fram tråst och dehusammal. Denna dal kallas af braktsas folk för Oensdal och detta namn återfinnes i de äldsta tillgängliga handlingar, under samma form. Dalgången utgjorde grässtiftnad emellan byns innägot och dess fälldal, före omvälvningen. Ingen vet antedningen till namnet, det har användts sedan urminnes. Jag hörde troligt att namnet lyder på en Odinskult i förgångna tider. Namnet uttalas på samma sätt som då man talar om "Oens jäl" (Odins jakt) eller "När Oen mötte sköfsmuan". I min barndom sade alla, åfven vana lite "skräi" att gå genom dater sådan det var mörkt. Helt bortå åt denna hänsla ej, än idag. Jag har aldrig hört omtalas att något olyckfall eller onödigt brott där blifvit begånget. Därfor måste det vara något annat, som gett upphov till denna hänsla af kuslighet. Det har talats om att det skulle finnas spökspår i dater, men ingen har någon tidigare stött sig ha sett något sådant.

Skriv endast på denna sida!

M. 9907:8

8

Byns drängar brukade förr ofta, om kvällarna, gå
till byn på andra sidan, Tylösöp, att spela kort.
Vid hemgården på grädden brukade de ofta sprin-
ga över dalen och de skrämdes ej att lämna detta,
folk höll detta för ganska naturligt. För ej mer än
ett tiotal år sedan hörde jag omtalas att ett sällskap
damer, som varit gående i Tranarp, sent på kvällen
varo rätt så ångsliga då de skulle gå genom dalen.
Om af dem sade: Ja vändes "lommnan" (Picken). Detta
ansågs förr som ett medel hvilket hjälpte mot onda
makter. Hon gjorde så och blev utkrammad af de
andra vid hemkomsten, sedan faran var över. Här
i trakten af Rönneå ha vi många liknande dalar
men ingen af dem har något mystiskt förknippat
med sig. Jag kan äfven nämna att ett litet vild-
äpplesträd växte upp vid ena vägkanten. Detta skräm-
de naturligt mången, svarfoi jordägaren, på uppma-
ning af folket i byn, högg ner det somma.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

21-2-1943

Skriv endast på denna sida!

H E Wikkelson

9. Diverse om skrock, folktrö och sed.

M. 9907:9.

Sjukdommar: "Gmäll" = ryggskräck; "håpli" = lungrot; "källan" = grossa. Sjukdommar i fingerrama: "Hider" (eter); "ona bedad" (andra bestäl)

Om någon hastigt på kommen sjukdom sade man att man "kommit för något" därmed menande att man var upptagen mottagit något sjukdomsfrö, ofta under försläktet något trögt, rappskräck

Skäfver = engelska sjukan, kunde ej bolas av läkare, det måste vara en blåk gumma, en som "kunde mer än eda må mangen" - en skäfverkaring - en sådan fanns för vår ort i Hedby. Massor af folk sikkte sig dit.

Reformar bolades genom att med en knappnål skrifva en femudda kors (X) därpå

Vårlor bolas genom att, först stjala en "fläktasvär" och sedan gnida världorna med denne, därefter lägga svälven under en sten eller en gräsördf, då svälven hultnat är världorna borta.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

M. 9807:10.

10. Härter kunna äfven bolas genom att man knyter en tråd
öfver dem, med en knut fbi svarte värta och sedan gömmer
träden, att under lystrad, på samma sätt som i förra
föret.

"Main" = men, någon medfödd skavank, kan bolas om man
kan fundera ut anledningen. Ett barn som fått "main" ge-
nom att modren blifvit skrämd vid åsynen af en eddi-
våda, bolas om man skaffar bränder från samma eddi-
våda, lägger dessa i vatten och med detta vatten tvättar
barnet på det ställe af kroppen där "mainet" uppenba-
rat sig.

Ett kvinnor som var "fär" = i process skulle akta sig
för att lätta genom en springa, i ett glänsk euer dyligt,
medan hennes barn i så fall kunde bli sneord = vind.
ögd. Blef hon skrämd af en hare kunde barnet få "ha-
ras här = harläpp. Vid vedhuggning fick man aldrig läta
en "blæ" = vigg, kil sitta kvar i trädet då man afslagmade
sig, ej hänter en inahugen yxa, medan om en hafvande
kvinnas komme att få se detta, kunde fastret laga skoda,
jag hörde aldrig på hand säll, men saken insprängdes
så fort någon böjade kvinnas klyfta ved.

SKRIV endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11. Min faster, Mathilda Nilsson, född 1830, berättade
 att då var c:a 18 år, fick hon ondt i ett ben, balnader
 som varo mycket smärtsamma. Hon och hennes närmaste
 ansägolänk det onda var "lappuskod", varför hon och
 hennes far försökte Magleby, en by i Tvidinge socken
 där en man fanns, som ansågs kunna bota dyligt ge-
 nom att skjuta bort detsamma. Hon skulle sätta sig
 på en stol, med sjuka benet uppe på en annan och
 så skjöt mannen under benet! Resultatet blev nega-
 tivt. Sedan anlitades "Barkakäringen", en mycket an-
 litad benbrösläkarska, bosatt i Björka i närheten
 av Helsingborg och därefter Välinge barnmorska, mycket
 anlitad även för invärtes sjukdomar. Hon som boklades
 faste ret jag ej men när hon dog 80 årig var hon så krock
 i benen, som brots någon

Om jenningar.

Yäldre tider var det mycket vanligt att man i "pulpeten" eller "skabed" (skäpet) hade lönnläder, mer eller mindre finurligt dolda, hvare man förvarade sina pengar och åfven värdepapper. Det ansågs olyckligt att utblåla pengar på nyåret. Man skulle hellst söka få in pengar istället. Därfor brukades ofta att hustrun på nyårsdagen lmnade sin man eū mynt, som hon kanske fäktade honom på nyårsaffönen; detta för att årets inkombisier skulle bli rikliga. Man brukar säga om jenningar som förraftalts på mindre hedertligt sätt (ej slöts) att der "e ingen välsignelse mā dom". Det sägs i vissa fall om förmögenheter som förlorats, "de va wronged de va syndapengar" (songapengar). "Lynden" kan ibland fojas bort till 3:jo och 4:de led. Enslaka hittade gångbara mynt betraktas av mången som "turpengar" och gömmas. Drömmar om pengar belyda olycka. I min barndom och ungdom på 1870-80-talet fanns ofta jenningar personer som fann och fast brödde på att

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

13.

medgrädda skatter gäfvo sig till hämma genom hushållsmannen
 så kallade "Kengallos" (attal ej "bloss"). Mången påstod sig
 ha sett sådana, särskilt inne på Kungs-gården Tomars
 ägor, der ett flertal åtnehögar varo till finnandes inman
 gården bortarenderades; nu är de lösadé utplåmmade och
 ändock är det Kronans mark. (sic). Jag hördé aldrig om
 någon som gräfde, som skausökare, det ansägs farligt.
 Tidigare hade nog så skett, ty alla huro spår efter gamla
 gräfningar.

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

2

Bäckmannen var namnet på det väsen, som på
 andra orter gavs namnet "bäckahästen". Jag minns ej
 något om denne, utan endast att han existerade och
 trots att denne var nog ej vidare stark, ty annars hade
 jag nog fått mig mera vid det som berättades.

Man talade också om "Alven" och "älfalegen" men mera
 vel jag ej derom. Naturligtvis sannat med Nacken
 "Kyrkogrim" och gräfso har jag aldrig hört om på vår
 ost.

Lindormen, "lengormen" omlådades i min barndom och mängen brodde på hans lärvaro. Om denne minn jag ej heller mer än att han var ytterst farlig och hylade iväg som en "karajor" (lunnbond).

"Karsel" broddes det allmänt på och jag har bevitnadt en speciell fall, så att efter den dagen vägar jag ej säga annat än att "det finns mycket mellan himmel och jord". Förut var jag fullt saker på moissalen.

För havande kräva att i aktifera. s. 10.
Pengar förvarades förr i länsläder. s. 12.
Det ansågs olyckligt att utbetalas pengar
på nyåret. s. 12.

Hustrun lämnade sin man eftersom han
myntade på nyårsdagen, - årets inbördes tilliga. s. 12.
Träpengar. s. 12.
Drömmar om pengar betyder olyckor. s. 12.
Nedgrävda statyer. s. 13.
Bäckvannen ö. bäckvihästen. s. 13. (H. G. 21)
Älven ö. älveleven. s. 13.
"Kyrkogrim" och graven har uppt. ej
högt talas om. s. 13. (H. G. 13)
"Lindormen"? s. 14.
Vassel. s. 14.